

PONOVO BROJIMO SOVE

UPUTSTVO ZA POPIS
ZIMSKIH JATA UTINA

DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I
PROUČAVANJE PTICA SRBIJE

CENTAR ZA ZAŠTITU SOVA SRBIJE
SERBIAN OWL CONSERVATION CENTRE

UPOZNAJTE UTINU

IZGLED

Utina (*Asio otus*) je sova srednje veličine, dužine tela 35–40 cm i rasponom krila 85–95 cm. Masa tela retko joj prelazi 350 grama. Kao i kod ostalih ptica grabljaljica ženke su nešto veće od mužjaka. Prepoznatljive su po uškama – uzdignutom perju na vrhu glave. Oглаšавање муžјака је тиће хукање које се може чути са дрвећа или док птица лети. Женка има нешто кменчавији глас. Оглашавање младих птица изузетно је продорно; највише подсећа на шкрипкане лјулjašке и може се чути и са даљине од преко 2 km.

Unutrašnje вунасте “заставице” на летним перима чине лет утине потпуно бешумним, помажући да остану неопаžене током лова.

RASPROSTRANJENJE I BROJNOST

Утине живе у Северној Америци, северној Африци, већем Европи и Азији. Проценоје да се у Србији гнезди 19.000-28.000, а у Вojводини 9.700-14.200 парова ове врсте. То утину чини најчешћом и најбројнијом совом у Србији. Северне популације утине делimično се селе због недостатка хране, док се у умереном појасу redovno sakupljaju у мања или већа зимска јата. Величине јата могу varirati od само неколико јединки па до више стотина. Tokom zime 2008/2009. na području Vojvodine je na više od 400 lokacija izbrojano gotovo 28.000 утина, што ову регију чини једном од најзначајнијих за зимовање врсте на целој Planeti. Gotovo svako насељено место у Vojvodini има своје јато сова. Posebno se ističe grad Kikinda u čujem centru boravi највеће светско јато сова утина са скоро 750 јединки!

STANIŠTA I GNEŽDENJE

Staništa utina pre svega su otvoreni tereni uz rubove šuma, drvorede, parkove, voćnjake, manje grupe drveća. Ne grade dnezda, već koriste ili preotimaju gotova od svraka, sivih vrana ili drugih ptica. Najradije biraju gnezda smeštena na četinarima, posebno na stablima sa gustom krošnjom (tuja, smrča). Ženka polaze prosečno 3-5 jaja u razmacima od po 2 dana u periodu od polovine marta do kraja aprila. U godinama sa izvanrednom ponudom hrane (gradacije voluharica i ostalih glodara) imaju veći broj mladunaca ili se gnezde čak 2 puta. Mladi izlaze iz jaja nakon 28 dana, a iz gnezda nakon 25 dana od izleganja. Sa 7 nedelja potpuno su sposobni da lete, ali ostaju sa roditeljima još oko 2 meseca dok se potpuno ne osamostale.

U naseljima je redovno prisutna, gde naseljava parkove, drvorede i druge zelene površine.

ISHRANA

Utina plen najčešće lovi u niskom letu pored živica ili ruba šume, ređe sa osmatračnice. Novija istraživanja u Srbiji pokazala su da su njihova osnovna hrana mali sisari (poljske voluharice i miševi). Glodari kojima se utine hrane moguće su štetočine i prenosioci zaraza koji prete ljudskoj populaciji i ekonomiji. Sove neškodljivo i efikasno regulišu njihovu brojnost štedeći nam velika materijalna sredstva i čuvajući našu životnu sredinu.

Utina plen hvata i ubija oštrom kandžama, nakon čega ga odnosi na mesto hranjenja. Dok nosi plen, jedan od tri prednja prsta zaokreće u pravcu zadnjeg prsta, radi sigurnijeg stiska.

STATUS ZAŠTITE

Utine su na teritoriji Srbije zaštićene kao strogo zaštićena vrsta na osnovu člana 48. stav 1. Zakona o zaštiti prirode (Službeni glasnik RS, broj 36/09) i zabranjeno je njihovo uznemiravanje, hvatanje i ubijanje tokom cele godine. Takođe, po Zakonu o divljači i lovstvu zaštićene su trajnom zabranom lova. Prema Pravilniku o odštetnom cenovniku za utvrđivanje visine naknade štete prouzrokovane nedozvoljenom radnjom u odnosu na strogo zaštićene i zaštićene divlje vrste kazna za uništavanje jedinki ove vrste iznosi 200.000 dinara (član 66. stav 3. Zakona o zaštiti prirode, Službeni glasnik RS, broj 36/09).

ZIMSKA JATA

Utine su po ponašanju neobične ptice grabljivice. Nakon perioda gnežđenja, od oktobra do marta, udružuju se u veća ili manja jata koja često borave na četinarima u neposrednoj blizini ljudi. Ovakva jata na pojedinim mestima opstaju i duže od 50 godina i dobro su poznata lokalnom stanovništu.

Foto: Katarina Paunović

GDE TRAŽITI ZIMSKA JATA UTINA?

Rezultati skorašnjih istraživanja u Srbiji ukazali su da je većina jata smeštena u ljudskim naseljima. Utine vole zavetrine pored visokih zgrada parkove, drvorede i dvorišta privatnih kuća. Više od 80% sova je nađeno na četinarima (tuja, smrča, jela, crni bor, čempres). Manji broj ovih jata boravi u zabranima, kao i na farmama (ekonomijama). U naseljima sove redovno biraju grupe stabala koje se nalaze uz javne institucije (crkve, bolnice, domove zdravlja, škole, obdaništa). Moguće je da im neposredna blizina ljudi obezbeđuje mir od grabljivica. Na žalost, ljudi ih često bezrazložno progone i uznemiravaju. Kao glavni razlozi nameću se sujeverje i neznanje.

Foto: Čeda Vučković

KAKO TRAŽITI ZIMSKA JATA UTINA?

Ako nemate precizne informacije o položaju jata, a posedujete istraživački duh, dovoljno je da u bilo kom naselju pitate meštane „da li znaju gde se zimi okupljaju sove“. Postoji velika verovatnoća da ćete sresti nekoga ko će vas uputiti na pravu adresu. Međutim, neretko će vam reći da se sove viđaju jedino noću, da danju borave po tavanima što ukazuje da imaju dosta više iskustava sa kukuvijama (*Tyto alba*) i kukumavkama (*Athene noctua*).

KOJI SU POUZDANI ZNAKOVI PRISUSTVA UTINA?

Najlakši način pronalaženja utina je traženje gvalica (izbljuvaka) ispod drveća na kojem se odmaraju. Gvalice su ovalni i tamni valjušci koji su sačinjeni od nesvarenih ostataka plena sova (dlaka, kosti, perje). Pored gvalica, ispod drveća možete videti i karakterističan beo krečnjast izmet.

Velika količina izmeta i gvalica ispod stabla siguran su znak da ga sove koriste kao redovno odmaralište

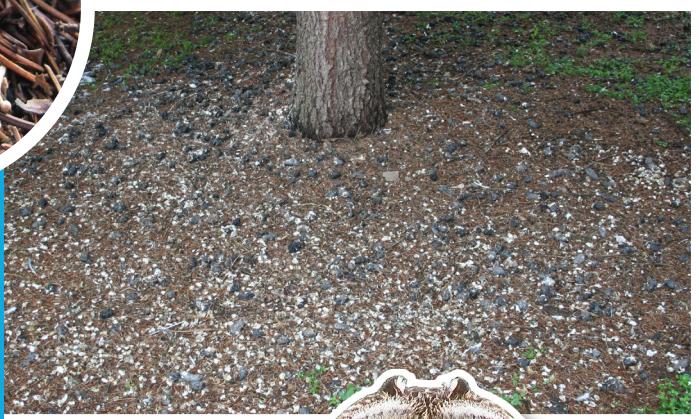

Foto: Milan Ružić

PREPOZNAJTE ULJEZA

Tokom zime u naseljima se jatima utina često priključuju i pojedine druge vrste sova. Jedna od češćih je ritska sova (*Asio flammeus*), vrsta koja po veličini i izgledu podseća na utinu. Razlikuju je kraće uške, tanje izdužene šare na grudima i stomaku, kao i nešto svetlijе žute oči i naglašeni crni prstenovi oko očiju. Razlikuje se od utine i po ponašanju u blizini ljudi. Plašljivija je i slabije trpi blizinu čoveka. Ako se oseća ugroženo, brzo će napustiti stablo na kom odmara i odleteti na neko mirnije mesto.

Foto: Nancy Wagner

BROJANJE SOVA I PRIKUPLJANJE PODATAKA

Ako pronađete zimsko jato utina u svom naselju, sove pokušajte metodično da prebrojite. Otkrijte sva stabla na kojima se ptice nalaze, obraćajući posebnu pažnju na krošnje četinara, u kojima se sove često skrivaju. Boja sovinog perja čini odličnu kamuflazu, te je potrebno dobro osmotriti i detaljno proučiti svako stablo.

Svako stablo na kojem uočite sove poželjno je sagledati iz više uglova, pošto se pojedine dobro skrivene ptice često ne mogu primetiti bez promene perspektive. Kada brojite jedinke, predlažemo da ih brojite od vrha prema dnu stabla, ili obrnuto, kako bi bili što sigurniji da ste sve ptice prebrojali. Predlažemo upotrebu dvogleda zbog lakšeg osmatranja i raspoznavanja ptica, kao i upotrebu beležnice za sve beleške i lakše sabiranje.

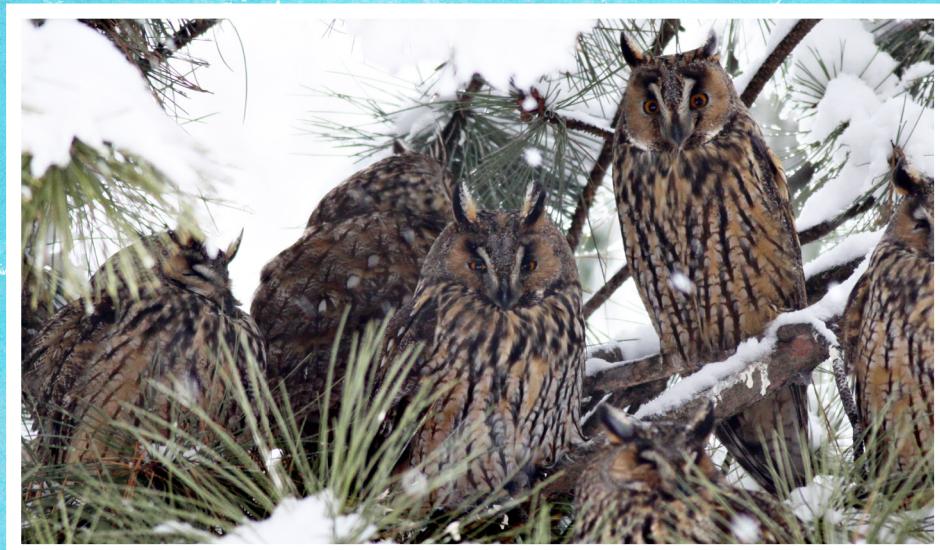

Foto: Katarina Paunović

Uz ukupan broj primeraka ptica na jednoj lokaciji, predlažemo i beleženje tačnog broja zauzetih stabala. Ako umete da prepoznate pojedinačna stabla, možete ih navesti, kao i broj sova na njima. Ako ne raspoznaјete stabla, možete zabeležiti da li ptice odmaraju na listopadnom drveću, ili na četinarima. Uz to, potrebno je zabeležiti da li se zimovalište nalazi u dvorištu neke javne ustanove, privatnom dvorištu, farmi, parku ili nekoj drugoj lokaciji. U slučaju da primetite bilo kakve tragove ugrožavanja zimskog jata u vašem naselju, obavestite nas o tome.

Ako primetite da su sove izuzetno plašljive i da panično poleću kada prilazite zimovalištu, odustanite od daljeg obilaska i brojanja. Uplašene sove često udaraju u prozore i druge staklene površine zbog čega se povređuju ili smrtno stradaju. Njihova bezbednost ima prednost u odnosu na brojanje.

Vaša lična bezbednost takođe ne sme biti dovedena u pitanje. Nemojte preskakati ograde, zidove i ulaziti nepozvani u dvorišta. Zamolite meštane da vam dozvole da sove prebrojite i objasnite im značaj utina koje zimuju u njihovom okruženju. Zamolite meštane da sove i stabla na kojima borave čuvaju.

Ako tokom zime imate jato sova u vašem naselju, ako ste uspeli da ih prebrojite i želite da nam saopštite brojnost jata, ili samo postojanje istog, možete nam poslati mejl na adresu: centerzasove@gmail.com

Možete nas kontaktirati telefonom na broj: **021 631 8343**

Više informacija potražite
na stranicama:
www.sove.org.rs
www.pticesrbije.rs

SREĆNO BROJANJE

PONOVO BROJIMO SOVE
15. DECEMBAR 2017 - 15. JANUAR 2018.

DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I
PROUČAVANJE PTICA SRBIJE

CENTAR ZA ZAŠTITU SOVA SRBIJE
SERBIAN OWL CONSERVATION CENTRE